

1. ΚΕΙΜΕΝΟ: Παιδεία και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Από τη μελέτη πρόσφατων δηλώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποκαλύπτεται το παράδοξο, ότι η προϋπόθεση η πιο σπουδαία για την **πραγμάτωση** και τη σωστή τους χρήση δεν αναφέρεται σχεδόν ποτέ. Πιθανό, η παράλειψη οποιασδήποτε **μνείας** της παιδείας να εξηγείται με το συλλογισμό, ότι η παιδεία είναι δοσμένο ανθρώπινο δικαίωμα και η ουσιαστική βάση για την άσκηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η ιστορία της παιδείας, ωστόσο, μας δίνει πλήθος ενδείξεις, ότι η παιδεία δεν αντιμετωπιζόταν ως ανθρώπινο δικαίωμα κι ούτε χρησιμοποιήθηκε ως μέσον για να αυξηθεί η εκτίμηση της σπουδαιότητας των ανθρώπινων δικαιωμάτων για την πληρέστερη ανάπτυξη κάθε ατόμου ως ανθρώπινου όντος. Ιστορικά, δύο κίνητρα ρύθμιζαν την παροχή της παιδείας. Το πρώτο και το παλιότερο κίνητρο είχε στόχο του τη μύηση της νεότερης γενιάς στη θρησκευτική πίστη του δόγματός τους. Το δεύτερο κίνητρο, που δημιουργήθηκε με την εμφάνιση των κρατών, ήταν να αναπτυχθεί η έννοια της νομιμότητας στις πολιτικές ομάδες ή τα έθνη. Και στις δύο περιπτώσεις οι σκοποί που επιδιώκονταν **απέβλεπαν** πότερο στη συμβιβαστική πειθαρχία παρά στην παιδεία για την ελευθερία των ανθρώπινων όντων.

Επειδή η παιδεία δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί διεθνώς ως ανθρώπινο δικαίωμα, είναι σημαντικό να περιληφτεί σε όποια διακήρυξη ανθρώπινων δικαιωμάτων πρόκειται να συνταχθεί. Στο δικαίωμα της παιδείας πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση απ' όση δόθηκε στα ανθρώπινα δικαιώματα που διατύπωσε η Unesco.

Η αναγνώριση, ωστόσο, της παιδείας ως ανθρώπινου δικαιώματος είναι μονάχα μια πλευρά του προβλήματος, αφού αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η ελεύθερη πρόσβαση στην παιδεία, σε όλα τα επίπεδα, μπορεί να παρασχεθεί χωρίς να πειραχτεί ούτε το περιεχόμενο ούτε οι μέθοδοι της διδασκαλίας. Παραδοσιακά, η ποιότητα της δημοτικής εκπαίδευσης διέφερε από την ποιότητα της μέσης εκπαίδευσης. Ούτε στη μια ούτε στην άλλη περίπτωση δε γινόταν -παρά μονάχα έμμεσα- η βαθιά παιδεία στη χρήση και την απόλαυση των ελευθεριών εκείνων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Κι αφού οι περισσότερες μορφές εκπαίδευσης διακατέχονται από τις ανάγκες των εξετάσεων, η μεγαλύτερη έμφαση δινόταν στην αποδοχή της αυθεντίας είτε του γραφτού λόγου είτε του δασκάλου.

Όταν το εκκρεμές άρχισε να κινείται από την έμφαση στην πειθαρχία, τη μύηση και τον αυταρχισμό, προς την έμφαση στην ελευθερία, ξεχνιόταν πολύ συχνά, ότι η ελευθερία είναι μια κατάκτηση και ότι η οποιαδήποτε παιδεία στην ελευθερία απαιτεί μια μορφή πειθαρχίας, ώστε να μάθει κανείς να ζυγιάζει τις ηθικές συνέπειες των πράξεών του.

Προτού να ενσωματωθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα σε εκπαιδευτικά προγράμματα, είναι απαραίτητη κι άλλη μία αλλαγή. Στο παρελθόν, η παιδεία χρησιμοποιόταν ως μέσο εθνικιστικής πολιτικής, πράγμα που πολύ συχνά σήμαινε μύηση είτε σε εθνικούς είτε σε φυλετικούς διαχωρισμούς και αισθήματα ανωτερότητας. Ακόμη κι εκεί οι κλασικές σπουδές αποτελούσαν τον πυρήνα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δινόταν τόση μεγάλη σημασία στη δομή, ώστε η ουσιαστική έννοια του ανθρωπισμού χανόταν.

Οι κοινοί στόχοι, οι σύμφυτοι με το ιδεώδες των ανθρώπινων δικαιωμάτων, μπορούν να επιτευχθούν μονάχα όταν τα εκπαιδευτικά προγράμματα και η διδασκαλία βασιστούν στη συνειδητοποίηση ότι δεν υπάρχει εθνικός πολιτισμός που να μην οφείλει πολύ περισσότερα από όσα συνήθως παραδεχόμαστε στην επιρροή της πολιτιστικής κληρονομιάς των ανθρώπων κάθε φυλής και κάθε εποχής.

Μονάχα πάνω σ' αυτή τη βάση μπορούν να τεθούν οι ελευθερίες που περιέχονται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Μονάχα μ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να αναπτυχθεί η αληθινή έννοια του ανθρωπισμού ως στόχου της παιδείας. Τελικά, η επίτευξη τούτων των στόχων εξαρτάται από την παιδεία στις μεθόδους της ελεύθερης αναζήτησης. Η παιδεία που οδηγεί στις κάθε είδους ελευθερίες απαιτεί πειθαρχία. Και για να παραφράσουμε το Ρουσό, ο άνθρωπος πρέπει να πειθαρχεί για να απολαμβάνει τις ελευθερίες που είναι δικαιώματά του.

L. Kandel

2. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. 1. Να παρουσιάσετε το περιεχόμενο του κειμένου με μία περίληψη 80-90 λέξεων.

(Μονάδες 25)

B. 1. Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το νόημα της παρακάτω άποψης «η παιδεία είναι δοσμένο ανθρώπινο δικαίωμα και η ουσιαστική βάση για την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

(Μονάδες 9)

B. 2. α. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της πρώτης παραγράφου του κειμένου.

(Μονάδες 5)

B. 2. β. Με ποια συλλογιστική πορεία (παραγωγική ή επαγωγική) αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 5)

B. 3. α. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

πραγμάτωση, μνείας, απέβλεπαν.

(Μονάδες 6)

B. 3. β. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: πειθαρχία, αυθεντίας, συνειδητοποίηση.

(Μονάδες 6)

B. 4. επειδή, ωστόσο, όταν, προτού: Ποια νοηματική σχέση εκφράζει η χρήση καθεμιάς από τις παραπάνω λέξεις;

(Μονάδες 4)

3. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Γ. Παρόλο που η παιδεία στις αναπτυγμένες χώρες θεωρείται αναφαίρετο δικαίωμα, ωστόσο υπάρχουν ακόμη άνθρωποι στις χώρες του τρίτου κόσμου που στερούνται αυτό το δικαίωμα. Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα αίτια αυτού του

φαινομένου και ποιες είναι οι επιπτώσεις; Αναπτύξτε τις απόψεις σας σ' ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην τοπική εφημερίδα (500-600 λέξεις).

(Μονάδες 40)

Σπυροπούλου Μαρία, Φιλολόγος